СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXX. Число 255. Джерзи Сити, Н. Дж., четвер, 2. падолиста, 1922. VOL. XXX. No. 255. Jersey City, N. J., Thursday, November 2, 1922. THREE CENTS

УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДИ! Прийміть сейчас участь в боротьбі проти польського наїзду у Східній Галичині, жертвами на Фонд Негайної Допомоги!

АМЕРИКА ГОДИТЬСЯ НА СВІТОВИЙ СУД

ВАШИНГТОН, 31. жовтня. — З Білого Дому, резиденції президента Злучених Держав, дали до зрозуміння, що президент застановляється над установленнем представника Злучених Держав до світового суду, заведеного Лігою Народів.

Один високий урядник заявив, що американський уряд дивиться прихильно на установленне Межинародного Суду Справедливости та що він хоче мати голос при установленню його суддів. В тій справі мають тепер вестися межидержавні переговори, щоби дати Америці голос при іменованню суддів.

УРЯД НЕ МАЄ ПЛЯНУ ЩОДО СТЯГАННЯ ДЕРЖАВНИХ ДОВГІВ

ВАШИНГТОН, 31. жовтня. — Президент Гардинг уповажнив одного члена свого кабінету до публичної заяви, що він дістав цілу довгу низку домагань стягання довгів від чужих держав. Однак рівночасно президент Гардинг хоче звернути увагу своїм дорадникам, що межи масою порад та домагань нема ані одного практичного пляну про те, як сі довги стягнути. Президент Гардинг мав заявити, що він готов визначити державну нагороду тому, хто такий практичний плян придумає.

УРЯД ПОЯСНЯЄ СВОЄ СТАНОВИЩЕ В СПРАВІ БЛИЗЬКОГО СХОДУ

ВАШИНГТОН, 31. жовтня. — Секретар Гюз вислав нині до амбсадора Англії, Італії та Франції ноту, в котрій повідомляє, що американський уряд не буде брати урядової участи в переговорах держав щодо Близького Сходу, але вишле на них своїх обсерваторів, які будуть мати за обовязок лишень приглядатися перебігови нарад.

Своє становище уряд пояснює в той спосіб, що він не хоче мішатися до справ Близького Сходу та не думає добивати якогось спеціяльного становища ні для себе ні для своїх горожан, однак рівночасно хоче задержати для себе та своїх горожан такі права, які йому слушно вже належуться.

Другою ціллю такого становища уряду є добитися від Туреччини відшкодовання за втрати, завдані урядови та горожанам Злучених Держав та запобіженне подібним случаям на будуче.

КОМІТЕТ НЮЙОРСЬКОГО МЕЙОРА ПЕРЕСЛУХУЄ МАЙНЕРІВ

ВИНДБЕР, Па., 31. жовтня. — Комітет пяти, установлений нюйорським мейором Гайленом для розслідження матеріяльного положення страйкуючих майнерів твердого вугля відприємства Бервінд-Гвайт Ко., котре достарчає більшість вугля, вживаного на нюйорських підземних та надземних залізницях, покінчив нині свої переслухання майнерів.

Загалом переслухано нині 25 бувших робітників згаданого підприємства. Переслуханне було публичне, і в хвилі переслухань робітників було на салі богато публики, межи нею богато членів родин зізнаючих майнерів. Всі вони росповідали про тяжке життє майнерів перед страйком та підчас страйку. Властителі копалень ігнарують зовсім переслухання.

Покінчивши свої переслухання робітників, комітет переїхав до міста Джанставн, де він переслухає в тій справі також представників робітничої юнії.

ЗАРОДИЛИ КАРТОФЛІ

МЕДИСОН, Висконсин, 31. жовтня. — Департамент ринків стейту Висконсин оголошує свої розрахунки зі сьогорічного збору картофлі, з котрих виходить, що на кождого мешканця Злучених Держав припадає сього року по 48 фунтів картофель, або цілий бушель більше, як се звичайно припадало попередних років.

Департамент обчисляє, що сього року зібрано в Злучених Державах 433 міліони бушлів картофлі. В нормальні часи кожда особа споживає коло 3.2 бушля. Ціна картофлі на ринку впала до 30 центів за 100 фунтів.

ХОЧУТЬ ПЕРЕНОСИТИ СУД НАД МАЙНЕРАМИ

ЧАРЛСТАВН, Вест Верджінія, 31. жовтня. — Суддя Вудс, котрий має судити дальших підсудимих, обжалованих за участь в поході майнерів на Логен Кавнті, рішив, що ся росправа вже не буде відбуватися в повіті Джеферсон, але в якімось другім. Тому він завізвав адвокатів, аби чимскорше подали судови свої внесення в тій справі.

Суддя подав в своїм рішенню, що причиною його зарядження являється обставина, що публична опінія в повіті Джеферсон так сильно звернена проти обжалованих, що там не можна сподіватися безстороннього присуду лави присяжних суддів.

МЕКСИКО МСТИТЬСЯ ЗА СУДОВЕ РІШЕННЄ

МЕКСИКО, 31. жовтня. — Мексиканський президент Обрегон видав приказ до мексиканських купців, аби вони не вели торговлі в нюйорськім стейті, котрого суди накладають арешти на власність мексиканського уряду буцімто проти постанов межинародного права.

У. Н. ХОР В ПИТСБУРГУ, ПА.

ПИТСБУРГ, ПА., 27. жовтня. — Питсбурщини перемінили концерт Українського Національного Хору, який тут відбувся 24. с. м., в українську маніфестацію. Хор засипано цвітами. Савтсайдська українська громада застелила сцену малими китицями цвітів, а надто вручила дир. Кошицеви більший букет цвітів. Крім того був ще вінець рож з тризубом від організації „Народна Поміч", і також від п. І. Бунги.

Підчас першої части концерту повитав Хор п. М. Хандога по українськи, а підчас другої части виголосив промову по англійськи др. А. Кібаей. Він говорив: „Співаки се діти 40-міліонового українського Народу. Вони мусіли лишити рідну Україну, бо її розділили між себе Росія, Польща, Румунія і Чехословаччина. Вони прийшли до свободолюбної Америки, щоб показати, що народови, який виплекав таку мистецьку пісню, належиться свобода і воля. Українці мають надію, що американський нарід зрозуміє сю просьбу народу українського висказану в так культурний спосіб У. Н. Хором, і вжиє своїх впливів на се, щоб сі жреці штуки вернулись на свобідну і незавписиму Україну".

Оплески всеї публики — також і Американців — засвідчили, що всі симпатизують з тою ідейною цілию.

Тутешня американська преса висловилася о великим признанню про концерт У. Н. Хору. Дневник „Сан" (з 26. с. м.). написав у передовиці що У. Н. Хор приїхав до Нового Світа давати йому лекції музики і патріотизму, а про концерт каже, що се небувала річ, якої не легко забути.

КОРАБЕЛЬ ЛАДОВАНИЙ ПТИЦЯМИ.

До нюйорського порту приїхав в неділю пасажирський корабель „Президент Филмор", котрий виїхав недавно з німецького порту Бреми, наладований 4,816 живими птицями та 132 звірятами. Була се найбільша колекція (збірка) живих птиць, яка колинебудь їхала на кораблі. Межи птицями були такі, що походять з Німеччини, Африки, з берегів горішнього біґу південно-американської ріки Амазонки та зі Східної Індії. Межи звірями були: російські медведі, індійські виврки та гадюки, малпи з Індії і другі.

Всі звірята та птиці були призначені для одного нюйорського купця, котрий продає їх циркам, звіринцям, театрам рухомих образів та для домашньої окраси та хову.

50-ЛІТТЯ ЧЕСЬКОЇ СОЦІЯЛДЕМОКРАТІЇ

Обходили в днях 30. вересня і 1. жовтня ц. р. чеські соціялісти. В Празі відбувся з цеї нагоди надзвичайний партійний зїзд, в якому взяло участь 1200 делеґатів. Прибули теж і гості від чужих партій, а між ними і українські соціялісти з Прикарпатської України, які разом з чеськими соціялістами належать до II. Інтернаціоналу.

АМЕРИКАНСЬКИЙ УРЯД ПОКИДАЄ ЗАРЯД КИТАЙСЬКОЮ ЗЕЛІЗНИЦЕЮ.

ВАШИНГТОН, 30. жовтня. — Американський уряд постановив піти слідами других урядів та собі відступити заряд китайською зелізницею.

Сими днями американський секретар стейту має вручити китайському представникови державну ноту з повідомленнем, що він віддає Китаєви назад заряд Китайської Східної Зелізниці.

ПОМЕР ВІД „ЧАП СУ".

Нюйорська поліція та уряд міського лікаря слідять тепер за іменем китайського реставранту, в котрім 15-літний Степан Ярнула мав мав їсти якусь китайську страву, наслідком котрої він помер на затроєнне жолудка. Степан прийшов вечером до дому родичів і зараз почав нарікати на корчі в жолудку. Родичі сейчас покликали лікаря; сей ствердив тяжке затроєнне жолудку, дав лікарство і приказав закликати себе ще раз, якби хлопчині не поліпшилося. Незадовго по відході лікаря хлопчина попав в конвульсії та сконав, заким родичі могли закликати лікаря в друге. Лікар міг лишень ствердити смерть. Перед смертю хлопчина заявив, що він вступав зі своїм товаришом до китайської реставрації та їв китайську страву „чап-су". Поліція тепер глядає за товаришом нещасного та за китайською реставрацією, де вони мали їсти.

НОВИЙ ГОЛОД НА УКРАЇНІ.

„Красний Ніколаєв" друкує резолюцію виконкома миколаївської ґубернії, в якій визнається, що миколаївська ґубернія й в цім році переживає неурожай й що мешканцям ґубернії доведеться пережити ще один рік голодних мук.

ЗАГАДОЧНЕ ВІДКРИТТЄ.

Нюйорська поліція відкрила в неділю коло лютеранської церкви Св. Павла на 22-ій Вулиці кроливяний міх, в котрім був труп якогось чоловіка. Лікар, що зробив секцію убитого, заявив, що він був вже нежиний кілька годин. Поліція старається дослідити імя убитого та мотиви злочину. Покищо вона догадується, що убитий впав жертвою сварки серед італійських фабрикантів домашнього вина.

РОБОТИ ПОПРАВЛЯЮТЬСЯ ДАЛІ

Як каже нюйорське Купецьке Товариство на основі переведеної ним статистики, роботи в місті Ню Йорку значно поправилися. В місяцю жовтни 1922. року було там 187,000 безробітних, тоді як в тім самім місяци минувшого року було 342,000 або майже два рази тільки.

Найбільше поправилися роботи серед робітників, занятих при ріжних галузях перевозу. Зате слідно певне погіршеннє робіт серед робітників занятих а кораблях та при їх ладованню на березі. Се видно наслідки занепаду морської плавби Злучених Держав.

НЕ ЛИШАЙТЕ ДІТИЙ БЕЗ ОПІКИ

В місті Секокасі, стейт Ню Джерзі, погоріла на смерть 6-літна Елен Бровенїч. Дитина бавилася в кухни. Прийшло її на голову думка звивати паперці та засвічувати їх всуваючи їх через отвори ґазової кухні до огню. Підчас такої забави займився не лишень паперець, але й одежина. Дитина скрикнула. На окрик надбігли з надвору родині та сусіди. Дитина лежала на землі, вся одіж на ній була попалена. Її зараз відставлено до шпиталя, але шпитальний лікар ствердив, що смерть мусіла наступити, ще заким вирушили з нею з хати.

ФАШИСТИ ОБНИМАЮТЬ ВЛАДУ В ІТАЛІЇ

РИМ, 31. жовтня. — Новий кабінет міністрів премієра Мусоліні, провідника організації Фашистів, зложив нині присягу в руки короля Італії та обняв урядованнє.

Обняттю влади товаришила величезна парада фашистів вулицями міста. В поході взяло коло 100,000 збройних „чорних сорочок".

Приймаючи присяги від Мусоліні та його кабінету, король промовив до них, звертаючи їм увагу на трудні завдання, що їх ждуть. Відповідаючи на привіт, члени кабінету заручили, що вони вважають своєю першою ціллю заведенне загального мира в краю.

ПРИВІТ МУСІЛІНІ ГЮЗОВИ

РИМ, 31. жовтня. — Премієр Мусоліні вислав до секретаря стейту Гюза в Вашінгтоні телеграму, в котрій висловлює свої сподівання близчого співробітництва межи обома краями.

ФРАНЦУЗИ ОБУРЕНІ НА ЗАЯВИ ГЮЗА

ПАРИЖ, 31. жовтня. — Французькі газети та політики не криються зі своїм глибоким невдоволеннем з ноти американського секретаря стейту Гюза про конференцію в справі Близького Сходу та з його промови в Бостоні, де він назвав Турків убийниками.

Критики добачують у висловах Гюза бажанне диктувати Европі та Туреччині, що мається робити на конференції для Близького Сходу.

БОНАР ЛО ВЖЕ ПОКІНЧИВ СКЛАДАННЄ СВОГО КАБІНЕТУ

ЛОНДОН, 31. жовтня. — Новий британський премієр Бонар Ло вже покінчив нині працю коло зложення свого кабінету міністрів, і сей відбуде завтра своє перше засіданне.

Декотрі іменовання до сього кабінету викликають справдішний гнів уступивших політиків.

З ГОРОЖАНСЬКОЇ ВІЙНИ В ІРЛЯНДІЇ

ДАБЛИН, 31. жовтня. — Послідна ніч зазначилася зусиллями противників тимчасового айриського уряду висадити у воздух будинок департаменту для карних слідств.

Завдяки обережности уряду замах не здійснився. Противники уряду плянували підпалити під судом чотири великі міни, котрі вибухаючи булиб певно розбили не лишень суд, але й поблизькі важні публичні будівлі та спричинили смерть богато людий на людних довколичних вулицях.

Нині противники уряду доконали завзятого нападу на Клифтон, що лежить 45 миль на північний захід від Голвей. Війска уряду взяли по 10-годинній битві 80 людий в полон.

ВСЕ ЩЕ КАЙЗЕР

БЕРЛІН, 31. жовтня. — Німецька преса дискутує дуже завзято питанне весільних дарунків бувшого німецького цісаря своїй нареченї.

З Голяндії саме прийшло донесеннє, що бувщий цісар збирається дарувати своїй молодій величавий діядем, висаджений 700 брилянтами та представляючий вартість яких 800 міліонів німецьких марок. Соціялістичні ґазети з того приводу розвели нагінку на бувшого цісаря, закидаючи йому невідповідність роблення таких дорогих дарунків в часи тяжкої нужди серед німецького населення.

ПРИСУД СМЕРТИ ПРОТИ ТИХ, ЩО ПІДПИСУВАЛИ ДОГОВІР ПРОТИ РІДНЬОГО КРАЮ

КОНСТАНТИНОПОЛЬ, 31. жовтня. — Турецький національний уряд Анґори видав присуд смерти проти всіх турецьких політиків, що свого часу підписали з аліянтами угоду в Севр. Рівночасно видано такий самий присуд проти членів турецького кабінету міністрів премієра Дамада Феріда Паші, котрого обжаловано за прихильність Англії.

Наслідком сього рішення турецького уряду всі загрожені смертю турецькі політики вийшли на загнанне.

УТІКАЮТЬ ПЕРЕД БОЛЬШЕВИКАМИ

ТОКІО, Япан, 31. жовтня. — З кождого просто міста Сибіру, що лежить на дорозі червоної армії, вийшло богато втікачів до Кореї та Япану.

Серед втіканів уже починає кружляти думка орґанізувати за кордоном армію для нападу на большевиків.

Новий большевицький уряд у Владивостоці признав за неіснуючі всі концесії, надані попередними сибірськими урядами. В дечім видно поважні зміни в становищи комуністичного уряду; так, приміром, звертає загальну увагу, що уряд позволив японським банкирам вести далі банкові операції, хоч в Москві комуністичний уряд свого часу наперед сконфіскував всі гроші, зложені в банках.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents the copy.		ПЕРЕДПЛАТА. Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ [illegible]

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1888 Montgomery.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

З ВАРШАВИ.

Оден із наших знайомих був недавно в Варшаві. Столиця Речі Посполитої Польської зробила на його як найгірше вражінне. Тіснота, бруд, дорожня, не Европа, лиш оріент. З колишнього варшавського шику й елеґанції не лишилось нічого. Помітне велике подражнення й невдоволення. Люди живуть з дня на день, не бачать певного завтра і — нарікають.

Знаменитою ілюстрацією того настрою може бути ось яка сцена:

Трамвай... Трамваєвий кондуктор продає карти їзди. Приступає до якогось поважного й солідного пана і питає: „Вам куди білет?"

Пан каже куди їде, але гроший не дає.

„Маречкі" — впоминається кондуктор.

„Перше дайте білет, а тоді я дам марки".

„Як же це так? Всі люди наперед платять, а тоді дістають білети".

„А я не дам гроший, поки не дістану білету".

„Чому?"

„Бо в Польщі всі крадуть. В Польщі самі злодії".

Констернація... Кількох панів обурюється. „Пане, ви зневажаєте свою суспільність, ви обиджуєте нас всіх. Відкличте це, що сказали?"

„Я ще раз кажу, що в Польщі самі злодії і беру повну відповідальність за те, що говорю".

„Ваше імя?"

„Прошу дуже"... і подає свою візитову картку. В купе робиться тихо. А-а-а-а!

На картці виписане імя віцепрезидента найвисшого трибуналу польської ржечипосполитої. С. Ж.

З ЮГОСЛАВІЇ.

Грецько-турецька війна, розгром Греків і побіда Кемальпаші викликали легко зрозумілу тривогу на цілім Балкані, отже і в Югославії.

Югославія, (себто Сербія, Хорватія і Чорногора), не являється суцільною державою. Між Сербами й Хорватами також сама ворожнеча, як між Поляками й Українцями, а Чорногора теж не дуже рада з утрати своєї самостійности. Тож не диво, що великосербські політики бояться заколоту на Балкані, котрий мігби дуже легко попсувати їх пляни. Їх тривогу можна й тепер помітити, тим більше, що між сербським королем а його старшим братом ще не прийшло до згоди. Старший брат, який зрікся пристола й виїхав за границю не зрікається думки, щоб у відповідний момент вернути до краю і впімнутися о кервавий вінець Караджорджевичів. У звязку з нинішною політичною ситуацією ходять вісти про кабінетову крізу. Причин цеї кризи треба шукати в непорозуміннях між радикалами й демократами, які тривають від довшого часу а тепер значно загострилися. Також між королем а кабінетом Пасіча мають бути значні ріжниці що до поглядів на біжучі справи. Пасіч, творець Югославії, себто Великої Сербії, її ідеольоґ і невблаганий будівничий цего новотвору. У Хорвацьких і чорногорських кругах він має богато ворогів, а що в Сербії теж чимало ставиться до нього неприхильно, так уступлення його не виключене.

Як наслідника його вважають Нінчіча, міністра справ заграничних. Але становище, яке заняв Нінчіч в теперішній крізі балканській не стрінулося з одноголосним признанням правительственого сторонництва і тому не знати, чи вдалосьб йому скласти новий кабінет.

Найвисша Рада хлопської партії, яка тепер радить в Софії, постановила арештувати всіх бувших членів кабінетів Ґетова, Данева і Малінова. Теперішний уряд, числячися з бажанням хлопської партії (аґрарії), казав арештувати д-ра Данева, д-ра Данилова, Малинова, Тодорова, й Мадярова.

Але на тім не кінець. Найвисша Рада рішила також проголосити селянську диктатуру, колиб виявилися якісь поважнійші стремління до повалення селянського уряду.

Як бачимо, ситуація політична в Югославії дуже непевна. До того в Чорногорі кипить. Рапопович, вожд чорногорських повстанців, проголосив незалежність Антіварі й Дульціно.

У відповідь на те, сербський уряд казав розліпити оповіщення у цілій Югославії, що заплатить пів міліона денарів, тому, хто доставить Рапоповича живим, або вмерлим.

Коли це правда, а не провокація Італії, яка есть нині найблищим конкурентом Сербії, то треба сказати, що такими жандармсько-поліційними способами не заспокоється краю і народів. Повстань не роблять даром, де есть повстання, там є також і причини, котрі треба в першу чергу усунути, коли хочеться мати мир. Н. М.

ПАМЯТАЙТЕ

НА

ФОНД НЕГАЙНОЇ ДОПОМОГИ РІДНОМУ КРАЄВИ.

Жертви належить слати на:

АДРЕСА

DIPLOMATIC REPRESENTATIVE OF GALICIA,

411 Southern Building, Washington, D. C.

БОЛЬШЕВИКИ Й МІЛІТАРИЗМ.

(Спеціяльна кореспонденція „Свободи" з Европи).

Як відомо большевики завдячують свій успіх кличові: „проч з війною, проч з мілітаризмом!"

Революція проти царя і проти царського уряду була вислідом, як більшість усяких революцій, програної війни.

Німці не тільки відбили Галичину, але забрали від Росії прибалтійські краї, Польщу і значну частину українських земель. В російській армії, в котру довгими літами вмовляли, що вона непобідима, запанувала зневіра; зневіра в свої сили, у вождів, зневіра до офіцерів і до цілого державного устрою. Полонений російський салдат твердив заедно, що колиб він мав німецьких офіцерів, то побідивби весь світ. Російські генерали, щоб ратувати себе, жертвували царя.

Прийшов Керенський, та він не дав того, чого хотів народ, а властиво сотки народів, замешкуючих Росію. Народи не хотіли війни, бо не вірили в побіду, а Керенський за всяку ціну хотів дальше воювати, бо тримався антанти.

З того скористали Ленін і Троцкий, котрих Німці переслали до Петербурга в заплюмбованих ваґонах, обвантажених іх міліонами золота. Звісна річ: куди мудрий не пройде, туди перелізе осел, наладований золотими мішками.

Ленін і Троцкий заграли на тую нуту, яка тоді була дуже популярна: „проч з війною!" І під їх дудку стали танцювати зразу Москалі, а там і другі народи.

Повалився Керенський, розпалися і розлетіли в пух кількаміліонова армія російська і большевики вхопили власть у свої руки.

Всім нам відомо, як тяжко знущалося військо над офіцерами, як їх живцем палили, кидали в вогнища паровозів, вилуплювали очи, живцем здирали скіру з ніг і казали, що це генеральські лямпаси і т. д. Не даром же пише тепер Горкій, що жорстокість це головна прикмета російського народу, що російський хлоп має особливу втіху в муках свого ближнього.

По офіцерах прийшла черга на урядників і інтелігенцію. Залунав клич: „Бий буржуїв!"

Росія уміє бити. Ні перо, ні пензель, ні різьбарський рилець, нічо не дійшло там до такої справности як кнут.

Сильно били!

Але ні офіцерів ні „буржуїв" не вибили до останка. Богато з них виїхало за границю, немало вспіло сховатися дома.

Большевики мусіли мати якусь оружну силу, котра боронила би їх перед контрреволюцією. Відновлювати армію було ніяково, бо вони як раз антимілітаризмови завдячували свій успіх.

Отже придумали „червону ґвардію", зложену з добровольців з пролетаріяту, котрі поступали туди дуже радо, бо це була неаби яка честь стати ґвардистом придбань революції, а до того їм давали добру платню і великі „пайки". Червона ґвардія нагадувала колишніх римських преторіян і московських опричників з часів Івана Грозного. Їм вільно було робити все; мордувати, грабувати, насилувати.

Але Троцкий зорієнтувався в ситуації. Він не хотів, щоб тая ґвардія взяла його в свої руки, як колись преторіяни виносили на пристіл і скидали з нього своїх цісарів. До того Троцкий бачив, що червоною армією не доробиться, бо добровольці не признавали ніякої дисципліни і їх боєвий матеріял були без вартости.

Тому з початком 1918 року декретом совнаркома (Совіту народних комісарів) було оповіщено, що охорона „соціалістичного отечества" есть обовязком усіх **робітників і селян**. Утворено таким чином „робітничо-селянську армію", до котрої не мали вступу буржуї й інтеліґенти, як елемент не гідний „чести оборонців пролетарської влади".

Але незабаром показалося, що й армії без інтелекту годі утворити. Давні капралі й вахмістри командували полками і з того нічо не виходило. Правда були виїмки, як ось Буденний, але в більшости ці вийшли до добрі були для касарні, а не надавалися до війни. І тоді почалося вербовання колишніх недобитих офіцерів з давної царської армії. Кождому життя миле і неоден з колишніх найвиднійших слуг царських ставав тепер послушним Ленінові і Троцкому. Їх називали „военспецами" себто спеціялістами військового діла. Ці военспеци зорганізували нову, большевицьку армію, завели дисципліну, хоч далеко не таку як перше, привернули хоть частину колишньої боєспосібности і здобули собі довіре нових своїх панів, — комуністичної власти. Вільна-звільна вони знов привернули ті принціпи, на яких була збудована колишня царська армія. Згодом і Троцкий, як головний начальник комуністичного війська, підпав під вплив тих „военспецьів".

Він зменьшив права „політкомів" (політичних комісарів), котрі з початку революції були панами життя і смерти, зреформував военні школи, впровадив гостру дисципліну, — одним словом вернув до давнього царського мілітаризму тільки без царя, а під верховною владою Бронштайна-Троцкого.

Иншими словами — пролетаріят обдурено, бо сила тепер не в його руках, а в Троцкого і компанії, котрі розпоряджають сильною, зорганізованою армією, в якій заледви одна десята часть комуністів.

Декретом з дня 28. вересня 1922 року ст. ст. розвіяно до решти леґенду про антимілітаризм большевицького уряду. Той декрет постановляє, що **клясової робітничо-селянської армії нема**, а єсть **„русская войска"**, до котрих обовязані всі горожане Р. С. Ф. С. Р. (Російська соціялістична федеративна совітська република. „Р. С. Ф. С. Р." можна читати однаково з права і з ліва, себто так як читають арійці і жиди. Останнє з огляду на Троцкого і жидівських достойників.

Значиться Росія після страшних переживань революції, по міліонах трупів, по голоді й холоді, по руїні промислу, знищенню культури, виснаженю країв і народів, по безпримірнім зубожінню населення, вертає назад туди звідки вийшла, **до централізму і до мілітаризму**. Централізм, мілітаризм і православіе, — це була свята тройця колишньої Росії. Нині лиш останньої бракує, — нема авторитету колишньої православної церкви, але вже творить ся пізвана „жива церква", себто тая, що пішла на переміря з большевизмом і почекаймо трохи, а під охороною нової „русской армії" прийде до сил тая „жива церква", гідна наслідниця колишньої вселенської, православної, котра таку важну ролю відограла в будованню єдиної неділимої і в поневолюванню неросійських народів Росії.

Декрет з дня 28. вересня 1922 р. ст. стилю про заведення загальної військової служби, це остаточна капітуляція не тільки большевицького, але й соціялістичного устрою. „Непмани", „Совбури", банковий і біржевий оборот, привернення права власности під покришкою довголітньої аренди, послух для влади і велика армія не з пролетаріяту, а з загалу населення, — щож тоді остається з комуністично-соціялістичного устрою? Пощож було тих страшних жертв, тої руїни, тих рік сліз і крови, котрі потекли по всім просторам російської імперії?

Все це сталося ради гуртка фанатичних амбіняків, котрі забажали власти. І мають її.

Декрет з 28. вересня 1922 р. есть нинї вже грозою для інородців у Росії і для тих держав, що повстали на руїнах колишньої царської імперії. Дарою потішає їх Брантінг, що Росія на довгі часи не спосібна до нових війн і недаром заявляє він рівночасно, що Швеція, хоч як сприяє новим державам, то все таки не обіцює помагати їм на випадок, колиб на них тая Росія напала.

Нам здається, що російський імперіялістичний дух оживає і оживає разом із ним стремління російського народу „покорити под ноги всякія враги і супостати" коштом життя і добра сотні неросійських народів.

А тії народи розбиті, задивлені в кінець свого власного носа, вони тільки й роблять що поборюють себе і понехують то кривдять так звані „меньшости національні", котрими їх так щедро обдарувала антанта.

Вони наче не бачать, яка хмара насувається на них від Москви! Б. Л.

ЛЯХИ БОРОНЯТЬ УКРАЇНЦЯМ В ГАЛИЧИНІ СТЕРЕГТИ СВОЇХ БУДИНКІВ.

(З львівського „Діла", з 14. жовтня, 1922).

(Допись з Коломиї).

Як всюди, де є українські інституції, так і в Коломиї стереже само громадянство „Народного Дому". Завдяки сій стороні „Народний Дім" не потерпів ще шкоди, хоч вже була проба його висадити. А саме одної ночи о 3. год. по півночи, як став падати густий дощ, якесь індивідуум підкралося під гімнастичну салю Народного Дому від подвіря і осталося за стіну. Якраз в тім часі вийшла жінка сторожа, щоби обійти „Народний Дім". Побачивши під стіною чужого чоловіка з чимсь круглим „як годинник" в руках, наробила крику. Індивідуум перескочило блискавично парканець, опісля паркан, користаючи з пластового стола коло паркану, і втекло. Від того часу сторожу коло „Народного Дому" змінено, а „Народний Дім" забезпечено перед вкиненням вибухового матеріялу до пивниць. Що „Народного Дому" стережеться, про се знає польська поліція, бо поліціянти все крутяться коло „Народного Дому", коли є там наша сторожа, а одну сторожу тягли вже і на поліцію в ночі, нібито за те, що вона жадає від прохожих леґітимацій, хоч се чиста брехня.

А вночі з 6. на 7. вересня таке сталось: Черга сторожити до півночі впала на директора Покутського Союза і бувшого соймового посла п. Захара Скварка, голову УПТ, проф. Дмитра Николишина, проф. Л. Ковбуза і проф. Ст. Михайлюка. О год. три на 12. вночі звились коло „Народного Дому" 4 польських поліціянтів, котрі задержали сторожу, яка обходила „Народний Дім", і стали їх питати, що вони роблять. Се їм пояснено, але поліції сим не вдоволились, лиш казали всім чотиром сторожачим іти з ними на поліцію. Тоді звернено поліціянтам увагу, що через те „Народний Дім" остане без всякої опіки, але се не помагало. Вкінці однак, на рішуче домагання одного зі сторожачих лишились при „Народнім Домі" двох поліціянтів, а два другі повели сторожачих на поліцію. Сторожачі збудили сторожа і одного льокатора, щоб лишити „Нар. Дім" в безпечних руках, і пійшли під баґнетами на поліцію, дивуючись, що всі російські інвазії перебули, а таке їм ще не лучилось. На поліції зажадано від всіх леґітимацій і переведено особисту ревізію за — револьверами, Директор Скварко запротестував проти такого поведення поліції, котра його 53-літного чоловіка, директора Покутського Союза, бувшого соймового посла і льокатора „Народного Дому", веде опівночі під баґнетом мов злочинця, і загрозив, що внесе жалобу до „висших властий", тим більше, що поліція могла на місци зажадати леґітимацій, а через забрання сторожі виставила „Нар. Дім" на небезпеку. А що до револьверів, то сама поліція повинна подбати, щоб сторожа „Народного Дому" мала револьвери! На се п. дир. Скваркови відповіджено, що він може жалуватись, як хоче!

Одна українська інституція вилітає у воздух за другою, а польська поліція арештує тих, що стережуть українського народнього добра!

ДЕ БУДЕ У. Н. ХОР?

NOVEMBER

1st—Davenport, Iowa......Coliseum
2nd—Peoria, Ill. Mohammed Temple
3rd—Bloomington, Ill......Coliseum
4th—Laayette, Ind.....Purdue Univ.
6th—Dayton, Ohio....Memorial Hall
7th—Springfield, O....Memerial Hall
8th—Columbus, O.....Memerial Hall
9th—Cincinnati, O. Emery Auditorium
10th—Lopisville, Ky. Kosiar Temple (?)
11th—Indianapolis, Ind.
12th—Terre Haute, Ind. (?)..........Grand Opera House
13th—Evansville, Ind........Coliseum
14th—St. Louis, Mo....Odeon Theatre
15th—Columbia, Mo. ....University of Missouri
16th—St. Joseph, Mo. Lyceum Theatre
18th—Topeka, Kans....Grand Theatre
20th—Emperia, Kans. ....Normal School of Music
21st—Wichita, Kans. Crawford Theatre
22nd—Tulsa, Okla....Convention Hall
23rd—Oklahoma City, Okla.........High School Auditorium
24th—Ft. Smith, Ark.
25th—Little Rock, Ark...................Kempner Theatre
26th—Hot Springs, Ark.
27th—Memphis, Tenn...Lyric Theatre
28th—Nashville, Tenn. ....Ryman Auditorium
29th—Atlanta, Ga.........Auditorium
30th—Birmingham, Ala. ....Jefferson Theatre (?)

DECEMBER

1st—Meridian, Miss......Opera House
2nd—New Orleans, La.
4th—Dallas, Texas

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ПАТЕРСОН, Н. ДЖ. Тов. ім. Т. Шевченка, від. 64 У. Н. Союза повідомляє, своїх членів, що надзвичайний мітинґ відбудеться в суботу 4. падолиста під ч. 435 Мейн ул. Кождий член обовязаний явитись. — В. Григорчук, предс.; Г. Ничка, кас.; М. Свс, секр.

ШИКАГО, ІЛЛ. Бр. св. Димитрія, від. 301 У. Н. Союза повідомляє, що звичайний місячний мітинґ відбудеться о 1. годині попол. в неділю, 5. листопада в церковній гали під ч. 1950 Ірі улиця. На порядку нарад дуже важні справи до полагодження. Неявившийся член заплатить 50 цнт., а урядник 1 дол. — П. Коваль, предс.; К. Січевський, секр.

ВІД ТОВ. „САМОПОМІЧ" У. С. СТРІЛЬЦІВ В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ.

На поміч українським стрільцям, що скитаються поза межами рідного краю зложили в місяци вересни 1922 р. в долярах:

1) Члени Товариства „Український Сокіл", Бофало, Н. Й.: От. Михаїл Прода і Г. А. Пляга по $5.00; Степан Круть $2.50; Іван Ровецький і Томко Матіїшин по $2.00; Ілія Гожий, Мих. Юра, Лешко Різяк, Іван Мидян, Дм. Грицай, Зофія Грицай, Андрій Ґузій, Василь Федьо, Ілія Гріб, Дмитро Котелець, Андрій Попелюк, Анна Попелюк, Григорий Видиш, Степан Горват, Мих. Маласт, Михайло Шафран, Ол. Макара, Іван Попадюк, Іван Бирва, Іван Гоменда, Павло Лозинський, Степан Юрчак і братя Беда по $1.00; Степан Лещишин 75 цнт.; Степан Мидзян, Дм. Березюк, Максим Джуган, Вас. Джуган, Василь Теслюк, Й. Ліберман, Вас. Ціп, Андрій Данкович, Яків Процишин, Іван Маласт, Михайло Кулик, Іван Сибак, Йосиф Пятак, Іван Паганчак, Ант. Корпан, Іван Пятак, Михайло Петрина, Н. Н. (незнаний), Мих. Костецький, Михайло Френк і Олекса Ковальчук по 50 цнт.; Петро Гутник, Мих. Щеглинський, Степан Мигаль і Дмитро Мидзян по 25 цнт. З загального балю $84.43. Андрій Попелюк доложив 82 цнт. — Разом $137.00

2) Відділ Ліґи Американських Горожан українського походження в Трентон, Н. Дж. через Всч. о. В. А. Каськова $61.00

3) Вп. П. Др. Степан Смаль-Стоцький в Празі (в тім 4.450 кч. від Укр. Жіночої Гр. в Ню Йорку).. 10.000 Кч.

4) Вп. Дмитро Лазаренко, Декатур, Ілл., через вістуна Он. Данища..$1.00

5) Комітет Борців за волю України в Шикаго, через Вп. п. Емілія Городиського $26.00

Великодушним жертводавцям і тим всім, що збірками занималися, складає Управа Самопомочі іменем цілого стрілецтва щиросердечну подяку і просить не забувати нас і на дальше.

РІДНИЙ КРАЙ У СВІТЛЯНИХ КАРТИНАХ.

Відчит про Україну з 200 світляними образами, заходом Української Школи і відділу Скавтів на горах міста Джерзи Сіті, відбудеться **в четвер, 2-го листопада** о годині 8.30 вечер, в Народнім Домі, 367 Ст. Павл улиця. Вступ безплатний. 55

ПОВІДОМЛЕННЄ.

Перше засіданне всіх урядників „Обєднания", вибраних на Конгресі в Філядельфії, Па., відбудеться **ДНЯ 7-го ЛИСТОПАДА**, точно о 7. годині вечер в домі „Провидіння", 817 N. Franklin St., Philadelphia, Pa. 55-56

о. Лев Левіцький, предсідатель.

ВІДОЗВА.

Кружок Українського Педаґоґічного Товариства в Долині (Галичина) вже від кількох літ удержує своїм коштом ґімназію, учительський Семінар і 4-клясову народну школу.

Кружок цей при закладанню тих шкіл був перенятий девізою: „В школі наша будучність" — то значиться, як собі добре виховаємо в своїй рідній школі нашу молодіж, то можемо бути певні нашої гарної народної будучности.

Дуже тяженький обовязок взяв на себе згаданий Кружок, бо ведення цих трох шкіл в нормальні часи вимагало величезних коштів і заходів. Днесь рівнож стремить Кружок всякими можливими способами, щобн свого діла в цей тяжкий час не загирити.

Тому до Вас Родимці звертаємося з горячим зазивом: Зрозумійте цю велику ціль, до якої забрався Кружок Українського Педаґоґічного Товариства в Долині, — підіпріть його високо-патріотичні змагання, бо без щирої помочі жертволюбивих Родимців-Емігрантів готово наше діло на потіху чужинцям не увінчатися успіхом.

І ще раз кличемо: Піддержуйте наші приватні рідні школи, ратуйте нашу будучність!

Ласкаві жертви просимо слати на адресу: Українське Педаґоґічне Товариство, Долина, Галичина, Европа.

Долина, дня 30. вересня 1922.

ВИДІЛ УКР. ПЕДАҐ. ТОВАРИСТВА:
М. Яринович, м. голова,
Осип Майхрович, секретар.

ВИДІЛ УКР. ТОВ. „РІДНА ШКОЛА":
М. Шахнович, голова,
В. Міхняк, секретар.

ПОДЯКА.

Кружок Українського Педаґоґічного Товариства в Долині одержав в червни 1922 р. від Вп. Пана Хоптяка Теодора з Шикаґо, Ілл., 2234 W. Augusta St. зібрані жертви на удержання наших приватних шкіл в сумі $200.

Всім Високоповажаним Родимцям-Еміґрантам, що зложили свої щирі жертви на цю збірку складаємо отсим найсердечнійшу подяку. Най Бог Вам сторицею відплатиться за Ваші жертволюбиві серця.

Долина, дня 30. вересня 1922.

ВИДІЛ УКР. ПЕДАҐ. ТОВАРИСТВА:
М. Яринович, м. голова,
Осип Майхрович, секретар.

ВИДІЛ УКР. ТОВ. „РІДНА ШКОЛА":
М. Шахнович, голова,

В ОБОРОНІ РІДНОЇ СЕСТРИ.

(Допись).

Хвальна Редакціє Свободи: — Ми довідались, що наша Галька Сестра борониться всіми силами проти панського батяра Юзефа від водотягів, котрий на ґвалт хоче з нею оженитись, хотяй Вона його страшно ненавидить. Тай ми її рідні браття не хочемо батяра за шваґра мати. Ми волимо, щоб наша Сестра віддалась за Петра. Се господарська дитина. Се булаб для неї добра дружина.

Того ми їй желаєм зі серця, і разом посилаємо їй 10 долярів: брат Никола пятку, і брат Семен пятку, разом десятку. А коли будуть музики грати, то і ми пійдем танцювати. Ми ще молоді.

Ану решта, браття-сестри, про сестричку Гальку дбайте, за батяра їй віддатись не дайте, тільки за Петра.

Ой то біда не Петрусь,
Біле личко, чорний вус.

Що хлопець то хлопець!

Хвальна Редакціє Свободи: — Ми посилаєм тих пару долярів на оборону рідного краю через хвальну редакцію, тому щоби других заохотити. Ми не вміем промовити так до людий, щоб їх наклонити до жертвів, а знаем, що Хвальна Редакція се потрафить, то нехай вона від себе більше напише.

Я тільки від себе скажу, що без гроший нічого не можна вдіяти. За наші гроші Правительство Петрушевича вже досі богато зробило. Але ми хочемо, щоби більше ще зробило, то мусимо дати ще більше гроший. Ніхто нам нашого Правительства не утримає, як ми не утримаєм. Також ніхто не буде нашого краю обороняти, як ми не будемо обороняти. Се наш невідкличний обовязок.

Наразі кінчимо. Коли наша інтелігенція, духовенство, дасть добрий примір своїми жертвами, а ми то віримо, то знов буде легко можна зібрати $100,000. Се скріпило би таки добре на дусі наших рідних в старім краю, і ми коли побачимо, що наді лучиться до купи, то ми ще впхаєм руку в кишеню не по пятки, але по десятки, на оборону поневолених братів. Нам нема жало за мамоною; нам більший жаль за рідними, що кат вже четвертий рік їх мордує. Здоровимо Вас всіх.

Вудгейвен, Н. Й., 18. жовтня, 1922. **Н. К. і С. К.**

КАРНІ ЕКСПЕДИЦІЇ В КАЛУЩИНІ.

Дня 7. X. прийшов в гостину до калуського повіту баталіон польського війська 53 пп.

Першою жертвою цеї гостини впав будинок „Народнього Дому", а саме комендант баталіону насильно заняв для всього війська сало мимо спротиву зі сторони голови товариства, котрий доказував, що цілий будинок товариства зе знищений цілковито в 1917 р. а опісля в цілости відбудований є вільний від всяких реквізицій. Супроти цього підписаний Виділ і Надзірна комісія товариства „Народний Дім" в Калуши закладає протест проти цего безправного вчинку протест в надії, що чейже у верховних польських властей він найде відповідний відгомін і спричинить відповідні протизаряджения як малу сатисфакцію для доконаного вчинку.

Виділ і Надзірна комісія протестує рівночасно і проти цего, що згаданий комендант баталіону відмовився дати на письмі посвідку реквізиції, як також вкінці проти цего, що аж політична власть місцева, ані маґістрат не вчинили жадних протикроків хоч від всього вже два дні наперед мало готові квартирі в цілому місті.

ПЕРШИЙ ПОЛЬСЬКИЙ НАГЛИЙ СУД НАД УКРАЇНЦЕМ В ГАЛИЧИНІ.

(З перемиського „Українського Голосу" з 8. жовтня, 1922).

Зі всіми акцесоріями, потрібними до викликання ефекту, розпочалася 30. вересня розправа перед наглим судом в Перемишлі проти Николи Вуса, званого Коритком о злочин підпалу. Вже від год. 7. рано окружна кінна і піша поліція з цілою громадою агентів будинок окружного суду, зареквіровано відділ війска до виконання засуду смерти, спроваджено священика. Площа перед судом переповнена юрбою всілякої міської голоти. З цеї кровожадної товпи падали слова: „цьвартоваць кабана", „на паль з нім!" О год. 9. розпочалась розправа, котрою кермує надсов. Гессе, а в склад трибуналу входять надсов. Літинський, Янковскі і Бай. Обжаловує заст. прок. Юркевич, боронить з рамени укр. організації др. В. Загайкевич, звісний оборонець Січинського і Федака. Прокуратор обжаловує М. Вуса о злочин підпалу з §§ 166 і 167 з. к., поповнений тим, що підпалив в ночи з 16. на 17. вересня стодоли графа Чосновського в Ожомлі, яворівського повіту. І дивне диво! Прокуратор не уважав своїм обовязком ані в своїм письменнім ані в устнім внеску ствердити рішаючої для ведення наглого поступовання обставини з § 461 п. к., а саме, що в місци поповнення злочину оголошено наглі суди так, як цего вимагає процедура. І вже мало розпочатися поступованне карне, коли др. Загайкевич забрав слово і закинув невластивість наглого суду, бо брак умовин з §§ 431 і 432. Оборонець ствердив, що наглі суди ані в громаді замешкання обжалованого, ані в громаді поповнення злочину не були оповіщені і тому спротивився веденню доказового поступовання аж до виказання повисших умовин. І знова сталось диво! Прокуротор в відповіди др. Загайкевичеви виразно заявив, що не є його обовязком доказувати, що наглі суди свого часу оголошено в належний спосіб, бо річею оборонця подати імена членів громадської старшини, щоб їх переслухати як свідків на ствердженне, чи наглі суди були належно оповіщені. Ця заява прокуратора стрінулась з рішучою і знаменитою відповіддю д-ра Загайкевича, котрий звернув увагу прокуратора на постанови §§ 3 і 34 п. к. і заявив, що не є річею обжалованого і його оборонця виказувати неправдивість обжаловання і неістновання юридичних преміс засуду — але є це кардинальним обовязком прокуратора. Закинув теж оборонець, що в розліплених прилюдно в Яворові в р. 1919 оповіщеннях про наглі суди не було постанови що-до злочину підпалу ані теж не було загрози смерти. По тім правничім спорі, що забрав годину часу, трибунал признав слушним виводи оборонця і рішив віднестися до староства в Яворові за актами, що відносяться до наглих судів в р. 1919 та за доказами, що в громаді Ожомлі дійсно такі суди оповіщено. І помчало авто до Яворова з комісарем львівської поліції Козловським, щоб привезти акти.

Тимчасом розпочалась розправа. Обжалованим є 22-літний сільский бідолаха, тип збідованого, неграмотного, упослідженого сільського робітника. Відповідає спокійно, притишеним голосом, позираючи трівожно на всіх. Не дивниця, бо переходячи до салі розправ, бачив на вязничному подвірю баталіон війска з машиновими крісами — а до салі розправ дістався між шпалерами узброєних на остро, в шеломах, польських жовнірів. Знає бідолаха, що йому та честь і парада! До вини не признається. Підпалу не поповнив. Не правдою є, аби хто-небудь міг його бачити критичної ночи біля панської стодоли. З Черчика до фільварку є кілька кільометрів. Він ночує завжди вдома а також критичної ночи ночував біля жінки і однорічної дитини на одній постелі з татом і мамою. На потрібні питання членів трибуналу, прокуратора і оборонця подає, що не знає аби в Черчику була читальна, він на жадні збори ані наради не ходить, до політики не мішається, до підпалу ніхто його не підмовляв і заклинається, що він не є виновником підпалу. — На салю входить головний доказовий свідок, ренеґат Константин Чікель, 20-кількалітний, вічний сторож графа Чосновського. Др. Загайкевич спротивляється заприсяженню цего свідка, бо цей свідок є підозрений, що сам поповнив злочин, над яким ведеться розправа. В довшій промові, виголошеній з питомою йому ораторською вервою, виказує оборонець, що свідок Кость Чікель був першим, на якого поліційні власти кинули підозрінне приарештували і переслухали в слідчій поліції у Львові. Підозрінне це було, як думає оборонець, слушним, бож цей свідок міг через неосторожність при куренню папіроса лишити вогонь. І як довго нема ані якогонебудь факту, ані якого акту власти, силою якого це підозрінне булоби опрокинене, так довго цей свідок в очах кождого розумного чоловіка не буде вільний від підозріння, а впрочім — тут оборонець звертається з подякою в сторону прокуратора — сам п. прокуратор подав оборонцеви на узадненнє його внесення на незаприсяженнє, бо у своїм вступнім узасадненню нинішнього поступовання сказав виразно, що Константин Чикель допустився теж злочину занедбання перешкоди у виконанню підпалу але з огляду на це, що того занедбання допустився зі страху перед погрозою обжалованого, який свідкови грозив убийством і з тої причини Чикеля не обжаловано. Квестія необжаловання цего свідка внаслідок пристосовання § 2 г) зак. к. не зміняє, по думці оборонця, що в тім підпалі, як твердить п. прокуратор, сам свідок брав участь в кваліфікованій § 212 зок. злочину. А коли врешті зважиться, що своє обтяжаюче зізнаннє кинув цей свідок на обжалованого не зараз в селі перед людьми ані при першім переслуханню перед поліцією в Ожомлі, але аж при дальших поліційних допитах у Львові, то підозріннє, яке тяжить на цім свідку, є тим сильніще.

Не вважаючи на спротив прокуратора і по репліці д-ра Загайкевича, трибунал по довгій нараді ухвалив свідка не заприсягати. Переслуханий свідок К. Чикель твердить, що в ночи з четверга на пятницю перед критичним суботнішним огнем, відбуваючи сторожу в ночи на фільварку, почув він гавканнє пса. Коли зближився до місця, де пес брехав, побачив під стодолою, під самим лісом, на кони обжалованого, котрого пізнав по лици і по вишиваній чорним взором сорочці, на яку була убрана чорна куртка. Було це о год. $11\frac{1}{2}$ перед північчю. Як зізнає свідок, обжалований сказав, що мусить пана спалити, а коли свідок сказав, що йому на це не позволить, обжалований грозив, що „палац" підмінує і свідка і родину убє. Більше оба не говорили нічо, і як твердить свідок, ціла розмова тривала 20 хвилин. Цеї неясности — а саме, що така коротка розмова тривала 20 хвиль, як і цего дивного факту, що про ту першу стрічу свідок ніколи не говорив, свідок не сміє вияснити, а також плутається і противорічить сам собі у відповіді на питаннє, чи він намірам і погрозі обжалованого повірив.

В ритичну суботу відбуваючи нічну варту на фільварку, о ½12 в ночи на гавканнє пса наближився до згаданої стодоли, де знову на тому самому місці побачив обжалованого на кони. Обжалований свідкови загрозив: „тікай звітси, а ні, то твоя смерть". Свідок відійшов кількадесять кроків, станув коло воза, де стояв около 20 хвиль, по чім почув якийсь „кляск" себто гук, якби стріл ракети або удар палицею о сухе дерево. Гук був сильний, тупий; блеску ніякого не бачив, Свідок відійшов в напрямі подальше стоючої стайні для коров, тай станув біля дверей. Стояв так около 45 хвиль — як побачив огонь; це занявся західний угон даху стодоли. Рівнож і про сю стрічу нікому не говорив ані на фільварку, ані при першім поліційнім переслуханню. Ніч була не дуже темна, так що він пізнав напевно обжалованого. Був він убраний як при першій стрічи. Свідкови представлено здепоновані в суді, а на ревізії у обжалованого найдені дві мужицькі сорочки чорною ниткою вишивані, чорну куртку і соломяний капелюх. Обжалований подає, що це є старий капелюх його батька, а куртка і сорочка його брата, який часом на велике свято своєї сорочки обжалованому позичав. На підставі поліційних протоколів випитує предсідатель трибуналу свідка що знає про українську боївку в Черчику, про якої істновання говорив при поліційному переслуханню. Показується, що свідок про це не має жадного поняття. На питаннє, що се боївка — оповідає безглуздими словами, що „Українци в Черчику мувілі си, же майон венкше способи як поляци, і же ту Україна". Про амуніцію, про яку згадують його поліційні протоколи свідок не має поняття. На відповідне питання Дра Загайкевича пояснює свідок, що про боївку в поліційних протоколах не він сам згадав, але його про це питали та він потвердив. В огні питань не вмів свідок вияснити, чому то по переслуханню висказався про обжалованого найгіршими словами, то подає, що на його погляд обжалований є здібний до всього. На питаннє оборонця, чи свідок курить тютюн, відповідає свідок, що курить, але дуже мало, а в часі цілонічної варти на фільварку не курив зовсім, бо не вільно. В тій хвилі Др. Загайкевич взиває свідка, аби показав свої долоні. Свідок це робить — а Др. Загайкевич констатує, і просить предсідателя о урядове ствердженне, що свідок має сильно пожовклі кінці пальців, як то звичайно буває у курців, що курять папіроси без циґарнички. Предсідатель ту обставину стверджує. При конфронтації свідок і обжалований обстають при свойому.

До салі вступають по черзі 15 свідків двірської служби і поліційних урядників, що переводили в тій справі доходження. Св. гр. Дембіцкій, у якого обжалований служив передше, не вміє про нього нічо злого сказати. Двірський льокай Паталах, який в критичній хвилі як-раз що-йно був заснув, подає, що в сні почув якийсь стріл, а як збудився, почув гавканнє пса — а по 45 хвилях счинився вогонь. Зараз по пожежі сказав йому свідок Чікель, що в часі пожежі йому здавалось, що хтось біля оранжерії, лісом, втікає. — При переслуханню свідка Петра Пізгара виявилось, що свідок Чікель, не вважаючи на заборону курити в часі варти, бо саме критичної ночи свідок П. Пізгара зійшовся на фільварку, посідали собі оба, закурили гарно та балакали довший час. Відтак пішов свідок на свою кватиру; коли зачав розбиратися, почув довший свист і гавканнє пса, потім уриваний свист на пса, а як вже починав засипляти, почув якийсь „кляск" чи „стріл". На другий день по пожежі, свідок Чікель оповідав йому, що цей стріл був до нього і тому він зараз втік, щоб сховатися. Хто стріляв — Чікель сказав, що не знає.

На тім скінчилася о 8-ій вечером розправа першого дня. Другого дня сценерія як першого дня. На вязничому подвірю відділ війська з машиновими крісами, перед судом товпи людий, Вступ за білетами. По переслуханню кількох свідків, які до вияснення справи нічим не причинилися, став свідок Станислав Козновский, аспірант державної поліції у Львові, який переводив в тій справі поліційні доходження. Цей свідок їздив до Яворова до Староства по акти, які стверджувалиб, що там дійсно оповіщено наглі суди. З тих актів предкладає екземпляр оповіщення наглих судів розпорядком з 14. V. 1919, однак реверсу на доручення цего оголошення громаді Віжомля (Ожомля) в актах нема. З тріюмфом однак подав комісар до відома, що привіз з собою громадського секретаря з Віжомлі, який проголошував тій громаді згадане оповіщеннє. Що до самої справи подав Козловські, що переслухований ним у Львові Кость Чікель, зараз на початку переслухання вказав на обжалованого як на того, що підпалив і оповів про обі стрічи з ним так, як це в протоколах записано.

На підставі заподань Чікеля поїхав Козловскі враз з поліційними розвідчиками до Черчика. Коли явився в хаті обжалованого і запитав, де є Микола Вус — а цей лежав прикритий на постелі — жена обжалованого почала плакати і говорити що він нічого не винен, та по ночах ніде не їздить. Та обставина є, по думці зізнаючого, доказом що родина обжалованого знала про його вчинок та вину, бож жена обжалованого не могла знати, в якій справі поліція приїхала. Сорочки і куртку найдено в другій кімнаті, де мешкає брат обжалованого. Свідок думає, що пожежа счинилася в середині стодоли. При ревізії у Вусів ні грошей, ні муніції ані нічого підозрілого не знайдено. На питаннє оборони, чи провірював свідок істнованне в Черчику української боївки і чи має до цего які дані, відповідає свідок: ще не було до сего часу. Переслухано відтак кількох аґентів поліційних на ту саму обставину. Між вивідчиком Ґавінським а комісаром Козловським заходить суперечність що до обставини, коли свідок Чікель вказав на особу обжалованого. Бо коли свідок Козловські зізнав, що сталось зараз з початку переслухання Чікеля, вивідчик Ґавінські, православний з Росії, твердить, що це сталось доперва на його питаннє при кінци переслухання свідка. — Свідок Михайло Малець, гром. писар з Віжомлі, заприсяжений, твердить, що оголошенне про наглі суди в р. 1919 до Віжомлі прийшло і що він особисто це оголошенне людям відчитав, а відтак було воно прибите на громадській канцелярії. Трибунал приступає до переслухання покликаного прідсідателем трибуналу військово рушникаря, підофіцера, як знавця на поясненне квестії що-до ракети, стрілу і їх звязи з пожежою. Обор. др. Загайкевич в довшому основному, надзвичайно річевому виводі супротивляєся переслуханню цего рушникаря як знавця і домагаєся покликання на знавців двох осіб з відповідним висшим теоритичним образованнєм на области піротехніки і з досвідом практичного ужиття світляних ракє у війні на фронті. Трибунал по довшій нараді прихиляється до внесення оборони і рішає візвати до пополудневої розправи двох знавців, о яких виделеґованнє віднесеноcя зараз телефонічно до Коменди Корпусу. Переслухано жену обжалованого Францішку Вус і його вітця Дмитра Вуса. Обоє заприсяжені стверджують, що обжалований спить на одній постелі з жінкою, татом і мамою, так що колиби він вставав і виходив, то вони про це мусілиби знати. Так само мусілиби це бачити сплячі в першій переходовій коморі, брат обжалованого і тогож жена. Двері до сіней скриплять. Про критичний вогонь дізналася жена в неділю, а отець в понеділок. Стверджують з цілою рішучостю, що в критичну суботу обжалований, вернувши з роботи і повечерявши в хаті, ляг спати і через цілу ніч не вставав і з хати не виходив. Так само було і попередних ночий. Жена знає це добре, бо кормить однорічну дитину, яка біля неї лежить на постелі, і до якої вона кілька разів на ніч будиться, причім мусілаби зауважати евентуальну відсутність свого мужа. Батько знає про це так само певно і то тим більше, що як господар спить дуже чуйно і виходить в ночи кілька разів на обійстє доглянути свого господарства.

Так ті оба свідки як також і инші селянські свідки переслухані передше в часі розправи, ствердили, що в Черчику вишивають мужеські сорочки лише чорною ниткою без домішки якого-небудь иншого кольору вишивання. Також і чорна куртка є в селі загально уживана. Таких коней, як описаний свідком Чікелем, кінь батька обжалованого, такої самої раси, росту і краски є в селі кількадесять штук. Всі свідки, що знають обжалованого, виставляють йому свідоцтво, що є лагідної і спокійної вдачі. На тім скінчилась о пів до другої пополудни ранішна розправа.

Пополуднева розправа розпочинаєся о год. $3\frac{1}{2}$ поставленнєм обор. др. Загайкевичем двох внесень. Одно з них домагається покликання свідків на ствердженнє, що таких сорочок, у яку нібито був прибраний обжалований, уживає ціле село, та що инших в тих громадах не уживається, — що вияснить ту на перший погляд неначе дивну обставину, звідки свідок Чікель міг прийти як раз на такий вигляд сорочок. Кромі цего свідки ті мають виказати неправдивість заподань відчитаного при розправі поліційного протоколу, де поліція твердить, що обжалований є членом української боївки, яка йому достарчувала вибухового матеріялу та що обжалований являється підозрілим також о инші підпали в яворівськім повіті. В другому свойому внесенню піддержує др. Загайкевич замет невластивости Суду задля браку оголошення розпорядку з 14. мая 1919. р. про наглі суди в громаді Жіжомлі. Як твердить др. Загайкевич це зарядженнє, що є підставою підставою нинішного наглого поступовання в Жіжомлі ніколи не було оголошене ані Зверхности громадській в Віжомлі доручене, чого доказом брак посвідки доручення, яка що-до инших громад в старостинських актах находиться. Зізнання свідка Михайла Малця відносяться не до оголошення цего оповіщення але до оповіщення про наглі суди виданого 16. грудня 1918 р. на такім самім папери з такими самими черенками, яке то видав тимчасовий Комітет управляючий у Львові, це оповіщеннє, з причини відтяття Яворова від Львова та перервання між ними комунікації в зимі 1918, доперва на весну 1919 було вислане до громади Віжомля. Иншого оповіщення в Віжомлі не проголошено. А що згаданий розпорядок польського тимчасового Комітету управляючого у Львові, оповіщенєм Міністра справ внутр. ц. 14. мая 1919. ч. 47809 ухвилено, то в слід за тим, з огляду на усунення сего розпорядку а неоголошення оповіщення про наглі суди з 14. мая 1919, обжалований перед наглим судом відповідати не може. З відповіди прокуратора показалось, що він про ухиленнє оповіщення тимчасового Комітету правлячого у Львові не має відомости, та що не знає змісту оголошення з 14. мая 1919, яким саме попередний розпорядок ухилено. Требунал по довшій нараді відмовляє обом внесенням оборони як також відмовляє поставленому Прокуратором внесенню на зміну первісної ухвали Трибуналу що-до незаприсяження головного свідка Чікеля і на додаткови заприсаженнє цего свідка.

Переслухані відтак два військові знавці орекли, що репродукований свідками вистріл в полученню з фактом, що вогонь вибух аж за довший час, не може бути в данім випадку бесіди про спричиненнє підпалу вистрілом з ракети, про яку згадував свідок Чікель. До виробу вибухового приладу, якийби спричинив гук та викликав пожежу, потреба відповідних відомостий та приладу. О скільки би пожежа викликана була матерією вибуховою, то далася би була чути сильна детонація.

Відчитаннєм поліційних актів замкнено доказове повтупованнє. По чім Прокуратор у кінцевому виводі виказував вину обжалованого. О годині 5. попол. серед напружаючої мовчанки і вижидання цілої салі забрав слово оборонець др. Загайкевич. Промова його під зглядом змісту і його укладу, сили арґументації, форми виголошення і верви та переконання, з якою була виголошена — може сміло уважатись твором мистецтва на полі криміналістичної практики. Ціла авдиторія, без ріжниці народности, видно було співчувала і співжила з думками оборнця.

Розправа скінчилась проголошеннєм ухвали трибуналу, що з причини недостачі певних доказів вини обжалованого, але все таки обтяжуючого підозріння рішив Трибунал по мисли § 443 п. к. віддати ту справу на доргу звичайного поступовання карного. У великій салі, де через два дні важилося людське життя, блимали лямпи, саля поволи опорожнювалась. Жена обжалованого кинулась до рук його оборонця. Отвираються брами вязничного подвіря: відмашеровує війско з машиновими крісами та еґзекуційний відділ, призначений для евентуального присуду смерти. Всі відчувають, що уникнено страшної помилки, від якої нема воріття.. На дворі плющить осінний дощ.. У вікнах Суду погасають світла.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЄ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — СЕ СИЛА — ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІЙШИЙ ЦІННИК КНИЖОК.

"SVOBODA", 83 Grand St., JERSEY CITY, N. J.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА"

BOSTON, MASS.

Заходом **Просвітно-Драм. Т-ва Української Молодіжи в Бостон, Масс.**, буде уряджений **в неділю, 5. листопада** 1922 р. в Elizabeth Peabody House, 357 Charles Street, Boston, Mass. **КОНЦЕРТ.** Робітники і робітниці! Це есть перший в цьому сезоні концерт. На ньому виступлять найлучші сили з деклямаціями, співами, музикою, а також виступить Руско-Український Хор і діточий хор з робітничої школи. Концерт устроюється в користь семилітньої сироти Анни Козак, яка одержується товариством. 55

Не забувайте-ж про **день 5. листопада** і приходьте громадно. Буде відіграна також одно-активка **На сіножаті.** Початок о годині 2. пополудни.

КОМІТЕТ.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА"

Вячеслав Будзиновський.

ПЕРЕВЕРТНІ.

Оповідання з середини 16-сотих років.

(12)

— Ви можете зробити инакше. По тількох роках може перщого мужа не пізнати... відпекатися його...

— Як так може бути?! Я католичка, він католик... Другий муж був би шизматиком. Жити з шизматиком, хоч католик і законний муж вернув?

— Саме в тім діло, щоби правдивій церкві пристарати ще одну вівцю... Перший муж вже католик. Другого що лиш треба зробити католиком і добрим пожиттем з ним утвердити в католицтві.

— А як затнеся і таки не схоче вихреститися?

— Коби ви шмав діти з вами, то поворот першого мужа безпечно сокрушить його. Коби лише ви затялися. Скажете йому: „Або ти вихрестися, або я вертаю до мого католика і твої діти заберу з собою!"

— Він не дасть дітий, або судом відбере.

— Сам суд, хоч би й діти присудив йому, не відбере їх від вас. Але в такім ділі поможуть вам всі католицькі пани. Хоч би й він забрав діти, то, в тім вже моя голова, католицькі пани вирубають їх від него шаблями.

— А діти від першого мужа?... Чи то не мій обовязок, як можна, віддати моїм дітям їх рідного батька, батькови його діти?

— Ваші діти свого батька не знають. Коли він пропав, найстаршому було пять років.

— Чотири...

— Отже ще менше. Саме в тім віці, коли виробляєся привязаннє до батька, вони його й на очи не бачили. Ще й до того від челяди чують про него самі такі річи, котрі не причиняться, не то до вироблення любови й пошани, але й поваги. Коли би він тепер вернув, то серця дітий вже не здобуде. На добавок я чув, що Девятницький дуже добрий до них, наче рідний батько. Діти шанують і люблять його. Вибираючи між прибраним батьком і рідним, виберуть прибраного.

— Колиж бо я... Я мого чоловіка люблю... Хоч з ним я не богато мала щасливих хвиль, хоч все жила в тривозі, я його таки любила. Девятницький осоружний мені!

— Осоружний, бо шизматик і засів на вашій дідизні. Як вас возьме, то тимсамим ваша дідизна опиниться назад в ваших руках. Шизматика ви сомі переміните в католика. Вам лише так здаєся, що любите свого занапастившогося мужа, бо маєте причину ненавидіти сего, що побиваєся за вами. Уступить причина ненависти, то розплинеся уроєна любов до першого... Впрочім, ви, коли вже маєте діти, повинні забути за себе. Головною цілию вашого життя повинна тепер бути будучність ваших дітий. Гірка доля жде їх, як Девятницький, коли дасте йому гарбуза, усуне вас з замку. А хоч би й вернув ваш муж... Чи буде він мати дах над головою, чи буде міг дати вам і дітям дрбку хліба? І, правду кажучи, хоч Девятницький чужий і шизматик, для дітий буде ліпше, як будуть дальше виховуватися під його оком. Вони мають темперамент і добрі прикмети вдачі свого батька. Рідний батько виховав би хлопців на таких, яким він сам був.

— Все те правда, все правда. Але він шизматик, не віра. Самі кажете, що діти липнуть до него. Ще готово таке статися, що заки я наверну його на католицтво, він готов перетягнути діти на шизму. Він сам ніколи не говорить про віру ні зі мною, ні з дітьми. Піп обережно політикує. Бо, треба вам знати, мої хлопці стали заходити до попа, чи до поповичів. Піп має двох синів. Один однолітoк мому найстаршому, другий два роки старший. Отже той старший попович сказав мому найстаршому, що наш рід Бог карає за те, що ми перевертні.

— „Бог забрав вам за се родовий маєток", казав. „Бог забрав вам батька, так що ви й не знаєте, сироти ви, чи ні. Бог буде ще дальше карати вас".

Мій син не знав, що таке ті „перевертні", отже спитав мене. Лише таким способом дізналася, що поповичі вже обробляють мої діти. Я заборонила їм сходитися з поповичівським кодлом.

— Тим скорійше треба вам братися за діло. В прочім, повторяю, я цілком певний, що коли Девятницький вже буде ваш, то сповнить кожде ваше бажаннє. Всьо зробить, щоби лише з вашого чола усунути хмарочку невдоволення. Ви хиба не знаєте, яку силу має гарна жінка...

— Ви знаєте, — тягнув дальше, беручи її руку в обі долоні — що я добрий католик. Але як би ви сказали мені: „Прийми віру Антихриста, то буду твоя", я ані на хвилю не вагувався би.

Вдова широко розплющила очи і счудована глянула на ксендза. Не знала, чи добре зрозуміла його. Хотіла вихопити руку з його долоні. Але він не пустив. Стис ще сильнійше.

— Марино, світе мій! Я давлю в собі моє коханнє... мучуся тілько літ!... Я ще тоді, коли жив твій муж, не знав собі ради ні поради. Тоді я ще міг мати надію, бо жив твій муж... розумієш? Але від коли коло тебе нема законного мужа... Ти не знаєш, яке пекло в душі моїй... Кажеш, що він тобі осоружний, той Девятницький... Як роскішно звучать ті слова в моїй души. Яке щастє для третого, коли люба йому жінка гидиться своїм чоловіком! Ти не мусиш любити його. Коби тілько дав імя і обезпеченнє твоїм дітям... Ти ще молода, маєш право до любови і... до любови не силуваної, не з обовязку. Законний муж промостить дорогу тобі й мені. Тобі і мені до того яблока райського щастя, якого нам не вільно покушати, поки порожню між мною і тобою не виповнить шлюбний муж... Вволи його волю. Зроби се для добра дітий, для твоєї вигоди і для мого щастя.

Широко розплющивши очи, дивилася на него з жахом. Аж коли він нахилився до неї, до її уст, схопилася. Вирвала руку з його долоні і метнулася до спалні. Засунула двері і впала на постіль. Зарила голову в подушки і захлипала. Хлипала так голосно, що аж ксендз чув. Встав і вийшов.

— Нарешті я таки зломив її, — говорив до себе затираючи руки. — Всьо буде добре. Девятницький тепер виховує чужі діти, але бодай знає, що вони чужі. Тепер буде няньчити чужі, гадаючи, що то справді кров Девятницький.

На другий день пані прислала по него. Біг до замку так, що троха в болоті чобіт не погубив. Відчинив двері до її комнати і станув на порозі. Аж жахнувся, така була бліда. Вона підвелася і ступила пару кроків йому на встріч. Лице було спокійне, з него говорила рішучість.

— Запріть за собою двері і ходіть близше!

— Я рішилася, — промовила — коли він станув перед нею.

Він простягнув до неї руку. Вона подала йому свою, зимну як лід.

— Буде так, як ви вчера казали мені. Шлюб завтра.

Захиталася і була би впала на землю, як би був не вхопив її в свої крепкі рамена. Зімлілу заніс до спалні і поклав на ліжко.

В замку шлюб приніс лише таку зміну, що новий пан перенісся до комнат пані, та що соколівський ксендз більше не показався. Девятницький зараз по шлюбі переказав йому, що як важиться ступити на пятницький ґрунт, то рознесуть його шаблі пятницьких гайдуків.

(Дальше буде).

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".